

Hogy kezdtem el írni?

Caracas, Venezuela, 1970. május 30.

A beszéd a caracasi Ateneóban hangzott el. Később a bogotái *El Espectador*ban is megjelent. Juan Carlos Zapata így írt róla: „Gabo Caracasban született, nem Aracatacában”, Nicolás Trincado újságíró, amikor megtudta, hogy Gabriel García Márquez is szerepelni fog az Ateneóban, odament, és meglátta őt „soványan, bajszosan, füstölgő szivarral”. A történetből, amelyet az író elmesél a hallgatóságnak – „a gondolat, amit már jó néhány éve forgatok a fejemben” –, a *Presagio* című film forgatókönyve született meg (1974, rendezte Luis Alcoriza).

Mindenekelőtt bocsássatok meg, hogy ülve beszélek, de az az igazság, hogy ha felállok, netán össze fogok esni a félelemtől. Komolyan. Mindig azt hittem, hogy az lenne életem legszörnyűbb öt perce, amikor egy repülőgépen ülnék, húsz-harminc ember előtt, nem pedig kétszáz barátom előtt, mint most. Szerencsére ami most történik velem, módot ad rá, hogy az írói munkámról beszéljek, mivel az előbb arra gondoltam, hogy éppen úgy kezdtem el írni, ahogy erre a dobogóra feljöttem: engedelmesskedtem az erőszaknak. Bevallom, minden lehetőt megtettem, hogy ne kelljen részt vennem ezen a találkozón: próbáltam megbetegedni, igyekeztem beszerezni egy tüdőgyulladást, borbélyhoz mentem, abban a reményben, hátha elvágja a torkomat, és végül az az ötletem támadt, hogy zakó és nyakkendő nélkül jö-

vök ide, hátha akkor nem engednek be egy olyan hivatalos összejövetelre, mint ez itt, de elfelejtettem, hogy Venezuelában vagyok, ahol ingujjban is el lehet menni mindenhová. Egy szó, mint száz: itt vagyok, és nem tudom, hol kezdjem. De el tudom például mesélni nektek, hogy kezdtem el írni.

Én sose gondoltam arra, hogy író legyek, de diákkoromban Eduardo Zalamea Borda, a bogotái *El Espectador* irodalmi mellékletének főszerkesztője írt egy tárcát, amelyben azt mondta, hogy az új írónemzedékek semmit sem produkálnak, hogy sehol sincs egy új novellaíró, se egy új regényíró. És azzal fejezte be, hogy őt marasztalják el, amiért a lapjában csak az öreg írók jól ismert neve olvasható, a fiatalok közül viszont senki, mikor az az igazság – mondta –, hogy a fiatalok nem írnak.

Bennem akkor felébredt a szolidaritás érzése a nemzedéktársaim iránt, és elhatároztam, hogy írok egy novellát, de csak azért, hogy befogjam a száját Eduardo Zalamea Bordának, aki jóbarátom volt, vagy legalábbis aztán jóbarátom lett. Leültem, és megírtam a novellát, majd elküldtem az *El Espectadornak*. A második ijedség a rá következő vasárnap fogott el, amikor kinyitottam az újságot, és ott volt a novellám: egy teljes oldalt töltött be, Eduardo Zalamea Borda jegyzetével, amelyben beismerte, hogy tévedett, mert ezzel a novellával nyilvánvalóan „feltámadt a kolumbiai irodalom géniusza” vagy valami ilyesmi.

Akkor viszont tényleg megbetegedtem, és ezt mondtam magamban: „Mibe másztam bele! És most mit csináljak, hogy ne égessem le Eduardo Zalamea Bordát?”

Folytatni kell az írást, ez volt a válasz. Mindig a témákkal volt a baj: kénytelen voltam megkeresni a novellát, hogy aztán meg tudjam írni.

És ez módot ad rá, hogy megmondjam nektek, amit most tapasztalok, azután, hogy öt könyvem jelent meg: az írói mesterség talán az egyetlen, amely annál nehezebb, minél régebben gyakorolja az ember. Azzal a könnyedséggel, ahogy egy délután leültem és megírtam azt a novellát, nem lehet összehasonlítani azt az erőfeszítést, amibe most egy oldal leírása kerül. Ami a munkamódszeremet illeti, az eléggé hasonlít ahhoz, amit most mesélek. Sose tudom, mennyit sikerül majd írnom, se azt, hogy mit fogok írni. Várom, hogy eszembe jusson valami, és amikor jön egy ötlet, amit érdemesnek tartok megírni, forgatni kezdem a fejemben, és hagyom, hogy érlelődjön. Amikor már készen van (és ez olykor sok évbe is beletelik, mint a *Száz év magány* esetében, amin tizenkilenc évig gondolkodtam), szóval amikor készen van, akkor leülök megírni, és ekkor jön a neheze, amit a legjobban unok. Mert a történetben az a legélvezetesebb, amikor az ember kitalálja, lassan kikerekíti, ide-oda forgatja, úgyhogy amikor aztán leül, hogy megírja, már nem is érdekli igazán, engem legalábbis nem; az ötlet mozgatja tovább az egészet.

Elmondom például egy ötletemet, amit már jó néhány éve forgatok a fejemben, és az az érzésem, hogy már eléggé kikerekedett. Most mesélem el, mert biztos, hogy amikor majd megírom, nem tudom, mikor, teljesen átalakulva fog a szemetek elé kerülni, és akkor majd megfigyelhetitek, hogy mivé fejlődött. Képzeltetek el egy nagyon kis falut, ahol van egy idős asszony, két gye-

rekkel: egy tizenhét éves fiúval és egy tizennégy éves lánnyal. Odaviszi a reggelit a gyerekeinek, és közben látszik rajta, hogy valami nagyon nyomasztja. A gyerekek kérdezik, hogy mi baja van, mire ezt válaszolja: – Nem tudom, de reggel azzal ébredtem, hogy valami nagy baj fog történni a faluban.

A gyerekek nevetnek, és azt mondják, hogy ezek csak olyan öregasszonyos előérzetek, de majd elmúlnak. A fiú elmegy biliárdozni, és amikor éppen bevinne egy egyszerű kis karambolt, az ellenfele azt mondja: – Fogadjunk egy pesóba, hogy nem viszed be. – Ezen mindenki nevet, ő is nevet, lő, és a golyó mellé megy. Kifizeti a pesót, és a másik megkérdezi tőle: – De mi történt, hiszen egyszerű volt, mint a pofon? Erre ő: – Igen, de az járt a fejemben, amit az anyám mondott ma reggel: hogy valami nagy baj fog történni a faluban. – Mindenki nevet rajta, és az, aki az egy pesót elnyerte, hazamegy; a házban ott van a mamája meg egy unokahúg vagy lányunoka vagy valami lányrokon. Büszkén mutatja meg az egy pesóját: – Dámasótól nyertem ezt a pesót, simán és egyszerűen, mert olyan ostoba. – Hogy-hogy ostoba? – Mire ő: – Nem tudott bevinni egy egyszerű kis karambolt, mert azon járt a feje, amit az anyja mondott reggel: hogy valami nagy baj fog történni a faluban.

Mire az anyja ezt mondja: – Ne nevesd ki az öregek előérzeteit, mert néha beigazolódnak. – A rokon lány hallja ezt, és megy húst venni. Azt mondja a hentesnek: – Adjon egy font húst. – És, miközben a hentes vágja a húst, hozzáteszi: – Inkább két fontot adjon, mert azt mondják, hogy valami nagy baj fog történni, és jobb,

ha az ember felkészül. A hentes becsomagolja a húst, és amikor bejön egy asszony egy font húsért, azt mondja neki: – Vigyen két fontot, mert már ide is eljutott a hírre, hogy valami nagy baj fog történni, az emberek már készülnek rá, és vásárolnak.

Mire az asszony azt mondja: – Nálunk több gyerek van. Nézze, adjon inkább négy fontot. – Elviszi a négy font húst, és hogy ne legyen túl hosszú a mesém, máris megmondom, hogy a hentes félóra alatt eladja a húst, levág egy másik tehenet, azt is eladja, és a hír tovább terjed. Eljön az a perc, amikor a faluban már mindenki arra vár, hogy történjen valami. Megáll az élet, aztán délután két órakor hirtelen kitör a szokásos hőség. Valaki azt mondja: – Érzitek ezt a hőséget? – De hát ebben a faluban mindig hőség van. – Olyan nagy hőség, hogy abban a faluban minden zenésznek gyantával foltozott hangszere volt, és mindig árnyékban játszottak, mert ha a napon játszottak, a hangszer szétesett. – De azért – mondja valaki – ilyen nagy hőség sose volt ebben az órában. – A kihalt faluba, a kihalt főtérré egyszer csak leszáll egy kismadár, és a hír gyorsan elterjed: – Egy kismadár van a téren. – És mindenki rémülten a térre megy, hogy lássa.

– De emberek, mindig is szálltak le madarak a térre. – Igen, de ebben az órában soha. – Már olyan nagy a feszültség a faluban, hogy mindenki kétségbeesve menekülne, de senki se szánja rá magát. – Én vagyok olyan macsó – kiáltja valaki –, hogy elmenjek. – Fogja a bútorait, a gyerekeit, az állatait, felrakja őket egy szekérre, végighajt a főutcán, és ott a többi szerencsétlen falubeli látja. Aztán egyszer csak azt mondják: – Ha ez el mer

menni, akkor mi is megyünk – és a szó szoros értelmében szétszedik a falut. Elviszik a holmikat, az állatokat, mindent. És az egyike azoknak, akik utoljára hagyják el a falut, azt mondja: – Nehogy épp ide sújtson a csapás, arra, ami a házunkból megmaradt – és felgyújtja a házat, mire a többiek is a magukét. Igazi, szörnyű pánikban menekül mind, mintha az ellenség kergetné őket, köztük az az asszony is, aki az előérzettel ébredt, és ezt kiabálja: – Én megmondtam, hogy valami nagy baj fog történni, és azt mondták, hogy bolond vagyok.